

Ünnepek, ünneplés zenepedagógiai konferencia és a Forrai Katalin emlékkiállítás ünnepélyes megnyitója

Kerek évfordulóját ünnepelte az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán 2020. január 23-án megrendezésre kerülő zenepedagógiai konferencia: az Ének-zenei Tanszék oktatói 10. alkalommal hirdették meg a nagyszabású eseményt, mely idén az Ünnepek, ünneplés címet kapta. A konferencián az ünneplés fogalma többszörös értelmet kapott. A néphagyományok, a keresztény egyházi ünnepek jelentősége, az iskolai keretek közötti ünneplés módjai és a különböző felfogású családok ünneplő szokásai köré szerveződtek az előadások és az élő bemutatók. Az ünneplés különleges, egyben a konferencia fő eseményét a *Forrai Katalin halálának 15. évfordulójára* való megemlékezés, és az ehhez kapcsolódó *Forrai Katalin emlékkiállítás* ünnepi megnyitója jelentette.

Összefoglaló írásom első részében az előadásokat ismertetem röviden, majd a második részben a Forrai Katalinra való ünnepi megemlékezés eseményeit mutatom be.

1. A konferencia szakmai programja

A konferenciát **dr. habil Márkus Éva**, az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának dékánasszonya és az Ének-zenei Tanszék vezetője, **dr. habil Döbrössy János** egyetemi docens köszöntő szavai nyitották meg. A nagyszabású eseményt hagyományosan **dr. habil Kismartony Katalin**, az Ének-zenei Tanszék egyetemi docense vezette le. A szervezési feladatok megszervezéséért és lebonyolításáért Kismartony Katalint, Döbrössy Jánost és Borbély Erika tanszéki ügyintézőt hálás köszönet illeti.

A szakmai program **Mezei János** vezetésével a **Budapesti Énekes Iskola** énekes gyerekcsoportjának impozáns bemutatójával kezdődött. A 8. kerületi Deák-Diák Általános iskolában működő család- és énekközpontú együttes munkájába a *Középkortól a kortárs zenéig-repertoár és módszer a Budapesti Énekes Iskolában* címmel kaphatott bepillantást a közönség. Műsoruk széles repertoárt ölelt fel: a *Veni, Pater* kezdetű középkori dallamtól, Esterházy Pál: *Harmonia Caelestis* – ének *Puer natus* tételén át, Kodály: Hány János daljátékának Ábécédé éneke, valamint a kortárs zeneszerző nemzedék képviselőjeként Zombola Péter: *Ki minden fénynek Atyja vagy* évközi vesperás himnuszáig terjedt. Az Énekes Iskola a liturgiában való aktív részvétellel, az ünnepek és mindennapok alkalmaihoz kötődésével, valamint oktatási intézményként

teljesíti be küldetését: a gyermekek bevonását a lelkiség-szellemiség-kultúra egységébe iskolában, családban, közösségben és koncerten. Az énekesek műsorát Mezei János és a tanári kar művészei, Csonka Szabina Babett, Veres Borcsi, Kocsis Csaba és Farkas Domonkos vezényelték.

Sándor Ildikó néprajztudós, a Hagyományok Háza munkatársa, a Táncművészeti Egyetem és a Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének oktatója az óvodai és iskolai gyakorlatban jól hasznosítható útravalóval látta el a megjelenteket. *Népszokás – népzene – élmény. Böjttől húsvétig az óvodában és az iskolában* című előadásában időrendbe vette az említett időszak népszokásait és az ahhoz kötődő óvodai-iskolai ünnepi megemlékezéseket. Sándor Ildikó kritikai szemmel és gyakorlati megközelíthetőséggel ragadta ki a lehetséges ünnepek megtartását, nagy hangsúlyt fektetve a pedagógiai adaptáció és a pedagógiai folklorizmus megvalósítására. Előadásának fontos üzenete, hogy az ünnepek ne egynapos kampányok legyenek, hanem a felkészülési idő fokozatosan vezessen el az ünneplés kiteljesedéséhez, legyen idő a lecsendesedésre, és az ünnep érzelmi megélésére.

Ünnepek a bölcsődében? **Tárnoki Erzsébet**, a III. kerületi Óbudai Egysített Bölcsődék vezetője a bölcsődei ünneplés lehetséges formáit tárta a közönség elé. Egyedülálló és példaértékű kezdeményezésük jóvoltából immár nyolc éve élő Népzenei Program valósul meg a kerület bölcsődéiben. A *Kerekes együttes* népzeneészei Csoóri Julianna kisgyer-

meknevelővel minden szerdán három különböző tagintézménybe látogatnak el, ahol a gyerekek bevonásával élő népzenei programot tartanak. Ezeket a szerdai muzsikálásokat a kisgyermekek „dobszerdának” nevezték el, és természetes módon épültek be bölcsődei életükbe. A III. kerületi bölcsődék zenei programjához kapcsolódnak az ünnepek, melyek közül a születésnap kiemelt jelentőségű, míg a többi ünnep jellemzően a szülők bevonásával közösségteremtő funkciót kap. Tárnoki Erzsébet örömmel

számolta be arról, hogy ez a nagyszerű élő Népzenei Program 2015-ben Forrai Katalin díjat kapott a Magyar Bölcsődék Egyesületétől, ami igazi elismerést jelent számukra.

A konferencia színpadán az ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola 2/C osztály tanulói énekes és néptáncos műsorral köszöntötték a résztvevőket. **Mihalovics Csilla** vezető tanár és **Iliás Daniella** tanító és néptáncosnár közösen állították össze az élő bemutatót. A tanulók különböző hangmagasságokon tiszta intonációval énekeltek, szolmizáltak, egy- és több szólamban furulyáztak, valamint népi játék és néptánc koreográf-fiát adtak elő.

A felkészítő tanárok arra adtak ötleteket és jól bevált iskolai gyakorlatokat, hogy a városi környezetben miként lehet az ünnepeket, a hagyományokat és a népszokásokat a gyermekek számára hitelessé tenni. Az ünneplésben és játékban való aktív részvétel a legalkalmasabb az élmény átadására.

Maczkó Mária népi énekmondó és népi énekes ünnepi dalsokkal köszöntötte a közönséget. Énekfüzért hozott ajándékkul szülőföldjéről, a Palóc vidékről és Erdélyből. Hangjával, kifejező mimikájával, átélt előadásával meggyőzően hirdette, hogy az ünnepek az énekléssel válhatnak a lelki megtisztulás alkalmává. Előadását hallgatva értelmet nyertek Maczkó Mária gondolatai: „Milyen boldog az az énekes, aki a gondolatait az énekeken keresztül tudja elmondani. Próbáljunk minden erőt magunkba szívni, hogy tudjunk világítani, tudjunk örülni”.

Az ünnepek és a mese terápiás fejlesztőhatásairól mutatott példákat **dr. Szabadi Magdolna**, az Ének-zenei Tanszék oktatója. Előadásának címe: *Zongora-mese-ünnep, avagy az ünnepek, népszokások és mesék*

terápikus, fejlesztő hatásai. A téma feldolgozásához és hangulatfestésként zongoramuzsika társult az elhangzottakhoz. *Csajkovszkij: Évszakok* zongoraciklusából csendültek fel részletek, melyek szervesen kapcsolódtak az elhangzott szöveghez. Az előadás így szellemi és zenei inspirációk összességét jelentette a közönségnek, hiszen a zongoramuzsika a hónapok és az évszakok hangulatainak kifejezésére remek lehetőséget adott. Szabadi Magdolna arra kereste a választ, hogyan jelenik meg az ünnepek témában a terápia, mint fejlesztés? A zene az egyik legalkalmasabb eszköz a fejlesztő hatások megerősítéséhez. Az ünnepek között megjelenhetnek a mesék, melyeknek szintén jótékony fejlesztő hatásai vannak. Ennek illusztrálására *Jókai Mór: Melyiket a kilenc közül?* meséjét választotta. Az ünneplés és a mesélés között szoros kapocs van, mivel mindkettő közösségekben fejt ki a hatását, melynek legerősebb magja a család.

Dallos Márta, az Ének-zenei Tanszék oktatója zenélő gyermekcsoportjával az *Andreetti Károly Általános Iskola és Művészeti Iskola Pusztázámori Tagintézményét*, és az ott működő „jó” pedagógiai gyakorlatot mutatta be. Az iskolaotthonos rendszerben működő alsó tagozat jól bevált módszereivel sikeresen fejlődik, amit a művészeti oktatásban résztvevő gyerekek számának folyamatos növekedése jelez. Ez köszönhető a rugalmas időbeosztásnak, a délelőtti órarendbe beépített szolfézs előkészítőnek, valamint a választható különórák – angol, néptánc, szolfézs, hangszeres órák – széles választékának. A növendékek aktív résztvevői a falu közös ünnepeinek – falukarácsony, nemzeti ünnepek, nyári falunap,

szüreti felvonulás – így jelen vannak a faluközösség kulturális életében, egyben megismerik Pusttazámor hagyományait. A gyerekek hangszeres- és énekes kvalitásukat meggyőzően mutatták be, az előadást pedig vidám dalcsokkal és énekes körjátékkal fejezték be.

Közös énekkel fejeződött be a zenepedagógiai konferencia. Kismartony Katalin és Döbrössy János összeállításában 2019/2020-as tanév kezdetén jelent meg az *Énekeljünk két szólamban!* című bicinium gyűjtemény. A többszólamú éneklés gazdag tárháza ez a kiadvány, mely egy korábbi kiadás átdolgozott formája. A gyűjtemény quodlibeteket, majd különböző tematikájú – szüreti, farsangi vidámság, szerelem, lakodalom, altatók – feldolgozásokat tartalmaz. A kiadvány különlegessége, hogy a 20. század kevésbé ismert, könnyen énekelhető népdal- és népének feldolgozásai találhatók meg benne. Erre különösen jó példa a hazafias énekek, katonadalok, elválás témakör dalai, melyek zeneszerzői Irtzing Ferenc, Kertész Gyula, dr. Horusitzky Zoltán és Vásárhelyi Zoltán. Az évszakok és ünnepek köre – téli szokások, advent, karácsony, tavasz, nyár – szintén számos kétszólamú kórusmű kapcsolódik, majd külön fejezetbe rendezve találhatók a mesék, történetek, életképek énekei. A bicinium gyűjtemény egyházi művek válogatásával fejeződik be. Tanítók, hallgatók, karvezetők haszonnal forgathatják ezt az új kiadványt, melynek kottáit Döbrössy János szerkesztette, és az ELTE Eötvös Kiadó gondozásában jelent meg.

2. Vigyétek a fáklyát!

„Villáminterjúk”

A Forrai Katalin emlékkiállítás megnyitóját megelőzően izgalmas beszélgetésre került sor a konferencia programjában. **Kismartony Katalin** rövid interjúkérdéseket tett fel a meghívottaknak, akik személyes történeteikkel különleges pillanatoknak szereztek a hallgatóságuknak.

Elsőként **Nagy Jenőné** mesélt Kati néniével való viszonyáról. A tőle kapott inspiráció hatására egy Művészeti Alapítványt hozott létre, mely az óvodapedagógiában a művészeti nevelés központba helyezését célozta meg. Az 1990-es évek elején azt az útravalót kapta, hogy Magyarországon – „Kodály országában” – végre legyen helye az óvodai nevelésben a művészetek eszközeinek. Ennek eredményeként jött létre a Művészeti Alapítvány, majd 1996-ban megszületett *Az óvodai nevelés a művészetek eszközeivel* program. Ezt négy alkalommal történt átdolgozás után, 2017-ben a Minisztérium elsőként fogadta el alternatív programként az óvodai pedagógiában.

Gállné Gróh Ilona, a *Ringató* program megalkotója felelevenítette Forrai Katalinnal közös szakmai és emberi kapcsolatát. Miután felismerte, hogy mennyire fontos a szülők meggyőzése és a születéstől kezdődő zenei nevelés, kisgyermekes családokkal kezdett el közös énekléseket tartani. Kati néni többször meglátogatta az 1994-ben, Szekszárdon indult foglalkozásait, és folyamatos támogatásával, bátorításával segítette a kisgyermekes családoknak szóló zenei nevelési program kiteljesedését.

Janikovszky János, a Móra Kiadó elnök vezérigazgatója Forrai Katalin könyveinek megjelentetéséről számolt be a közönségnek. *A Jár a baba, jár* című könyv régi kiadványuk volt, mely a rendszerváltást követő meglehetősen bonyolult években elkerült a kiadótól. Janikovszky János és Forrai Katalin családja a felmerült jogsértéseknek utánajártak és kitartó munkájuk eredménye, hogy mára jogtisztán kerülhetnek kiadásra a már említett *Jár a baba, jár*, az Ének a bölcsődében, és Ének az óvodában könyvek a Móra Kiadó gondozásában.

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna, aki óvodásként még részt vehetett Kati néni foglalkozásain, az ifjabb generáció nevében kapott szót. Azokat a terveket és jövőbeli kutatási stratégiákat osztotta meg a megjelentekkel, melyeket a Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszékének oktatói tűztek ki maguk elé. A közeljövőben szeretnének egy Forrai Katalin termet kialakítani, ahol a konferencia keretein belül megnyitásra kerülő

emlékkiállítás anyagát méltó módon tudják elhelyezni. Ez a terv részben már megvalósult, hiszen a 205-ös terem melletti tárolóban megtekinthető fényképek, összegyűjtött és rendezett anyagok. A tanszék további terve, hogy az oktatásban olyan inspiráló műhelyt hozzon létre, ahol a hallgatók Forrai Katalin szellemi örökségét tovább tudják adni a következő generációnak.

A visszaemlékezések sorát az USA-ból meghívott **Elisabeth J. Moll** folytatta, aki 1967-ben találkozott Forrai Katalinnal. Már első találkozásuk során azt a kemény feladatot kapta tőle, hogy tanuljon meg magyarul, mivel Kati nénit idézve „a magyar nyelv a kulcs a magyar kultúrához”. Hálás szívvel emlékezett vissza, hiszen csakis ennek a nehéz feladatnak a teljesítésével kerülhetett közelebb a magyar kultúra és zene kincseihez.

Mélykútiné Dietrich Helga 1969-ben, első éves Tanárképzős hallgatóként ismerte meg Forrai Katalint. Abban a szerencsés helyzetben volt, hogy rendszeresen hospitálhatott a híres, 8. kerületi Csobánc utcai zeneóvodai foglalkozásokon. Megkülönböztetett érdeklődését hamar felismerte Kati néni, és útravalóként azt a feladatot adta neki, hogy az akkori Ének az óvodában könyv összes dalát és mondókáját tanulja meg. Miután kikérdezte, bölcsen megjegyezte: „látod, ez az indulás”. A jövőbeli tervekhez pedig fontosnak tartotta, hogy csak akkor jöjjön továbbra is hospitálni, ha elhivatottnak érzi magát az óvodás gyermekek zenei nevelésére. Dietrich Helga egy izgalmas kutatómunka eredményeit is megosztotta a közönséggel. Ennek előzménye 2011-re vezethető vissza, amikor Kati néni halála után a Vikár család a Zeneakadémia Kodály Intézetének könyvtára számára felajánlotta szellemi hagyatékát. Ajándékul és egyben használatra, hogy mindenki számára hozzáférhetővé válhasson a felbecsülhetetlen értékű hagyaték: fényképek, hangfelvételek, előadás vázlatok, jegyzetek, könyvek, kották és egyéb dokumentációk. A hagyaték méltó helyre kerülését egy nagyszabású szakmai munka előzte meg, mely **Elisabeth J. Moll** nevéhez fűződik. Forrai Katalin halála után hozzákezdett a szakmai hagyaték rendszerező munkájához, melynek eredménye a katalogizált, könnyen hozzáférhető életmű összetartása lett. Dietrich Helga és Gállné Gróh Ilona 2011 óta rendszeresen látogatták a Kecskeméti Kodály Intézet könyvtárát, ahol ily módon hozzáférhettek a szellemi hagyaték kincscsé tett értékeihez. A kutatómunka során megbízást kaptak dr. Nemes

Forrai Katalin gyermekei

Lászlótól, a Kodály Intézet igazgatójától, hogy a dokumentációs anyag film-anyagként is használhatóvá váljon. Így született meg a „*Mester tanít*” című film, mely DVD formában a kiállításon is megtekinthetővé vált.

A villáminterjú utolsó megszólítottja **Mary Place** Londonból érkezett Budapestre. Visszaemlékezése szerint 1979-ben ismerte meg a már többször említett Csobánc utcai óvodában a zeneóvodai foglalkozásokat vezető Forrai Katalint. Tanárnő személyisége olyan hatással volt rá, hogy hazatérve Londonba, az ő nyomdokán haladva próbálta a munkáját kiteljesíteni. Kati néni többször meglátogatta, tanácsaival segítette. 2011-ben megalapította a nemzetközi Forrai Katalin díjat, melynek nyertesei a zenei élet számos országából kerültek ki.

A Forrai Katalin Emlékiállítás megnyitója

Emlékezzünk együtt Forrai Katalinra!

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának vadonatúj kiállítóterében került sor a **Forrai Katalin Emlékiállítás** megnyitójára. Az intézmény oktatói ezzel a nagyszabású eseménnyel kívántak megemlékezni és tiszteletüket leróni a kisgyermekkorai zenei nevelés elkötelezett alakja előtt, a 2019. december 30-án, 15 évvel ezelőtt elhunyt Forrai Katalin emléke előtt.

A kiállítást a Kar dékánasszonya, **dr. Márkus Éva** nyitotta meg, emlékezve Forrai Katalin szerteágazó hazai és nemzetközi munkásságára. A kiállítás szakmai részleteit az Ének-zenei Tanszék oktatója, **Hegedűsné Tóth Zsuzsanna** ismertette a meghívottakkal. Beszámolójából kiderült, hogy a kiállítás fókuszpontjába Forrai Katalin pályájának sokszínűsége, szakmai anyagok bemutatása, személyiségének feltárása, a nemzetközi kapcsolatok és a szellemi örökség fennmaradása kerültek. Portréját több szempontból megközelítve, színesen, gazdag anyaggal illusztrálva próbálták közelebb hozni a látogatóknak. A szervezők, családtagok,

Lászlótól, a Kodály Intézet igazgatójától, hogy a dokumentációs anyag film-anyagként is használhatóvá váljon. Így született meg a „*Mester tanít*” című film, mely DVD formában a kiállításon is megtekinthetővé vált.

A villáminterjú utolsó megszólítottja **Mary Place** Londonból érkezett Budapestre. Visszaemlékezése szerint 1979-ben ismerte meg a már többször említett Csobánc utcai óvodában a zeneóvodai foglalkozásokat vezető Forrai Katalint. Tanárnő személyisége olyan hatással volt rá, hogy hazatérve Londonba, az ő nyomdokán haladva próbálta a munkáját kiteljesíteni. Kati néni többször meglátogatta, tanácsaival segítette. 2011-ben megalapította a nemzetközi Forrai Katalin díjat, melynek nyertesei a zenei élet számos országából kerültek ki.

A Forrai Katalin Emlékiállítás megnyitója

Emlékezzünk együtt Forrai Katalinra!

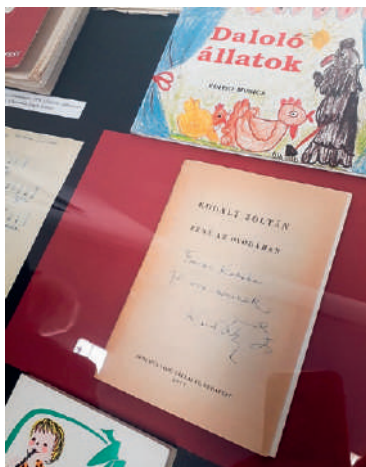
Az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának vadonatúj kiállítóterében került sor a **Forrai Katalin Emlékiállítás** megnyitójára. Az intézmény oktatói ezzel a nagyszabású eseménnyel kívántak megemlékezni és tiszteletüket leróni a kisgyermekkorai zenei nevelés elkötelezett alakja előtt, a 2019. december 30-án, 15 évvel ezelőtt elhunyt Forrai Katalin emléke előtt.

A kiállítást a Kar dékánasszonya, **dr. Márkus Éva** nyitotta meg, emlékezve Forrai Katalin szerteágazó hazai és nemzetközi munkásságára. A kiállítás szakmai részleteit az Ének-zenei Tanszék oktatója, **Hegedűsné Tóth Zsuzsanna** ismertette a meghívottakkal. Beszámolójából kiderült, hogy a kiállítás fókuszpontjába Forrai Katalin pályájának sokszínűsége, szakmai anyagok bemutatása, személyiségének feltárása, a nemzetközi kapcsolatok és a szellemi örökség fennmaradása kerültek. Portréját több szempontból megközelítve, színesen, gazdag anyaggal illusztrálva próbálták közelebb hozni a látogatóknak. A szervezők, családtagok,

magánemberek és intézmények áldozatkész munkájának köszönhetően retusált fényképek, könyvek, kották és emléktárgyak elevenítették fel Tanárnő egyedülálló pályáját. A kiállítás koncepciójának értelmében Forrai Katalin alakja a szakmai életmű állomásai, a kisgyermekkori nevelés útmutató gondolatai, módszertanának alapos kidolgozása, Kodály-lal való kapcsolata és munkája, valamint az értékes zenei anyag kritikus és megalkuvást nem ismerő válogatása mentén rajzolódott ki. A kiállítás szervezői a szakmai életút mellett fontosnak tartották Forrai Katalint közelebbről is bemutatni. Köztudott volt, hogy kedves személyisége, szép énekhangja elvarázsolta nemcsak a bölcsődés és óvodás gyerekeket, hanem a nála tanult felnőtteket is. A kiállítás a pálya sokszínűsége és a fennmaradt szakmai anyagok mellett bemutatta, hogyan őrzik és viszik tovább Forrai Katalin emlékét és módszertanát itthon, és Európán kívül – USA, Japán, Ausztrália – a világ más országaiban. A tárlat egyik különlegessége az a dedikált Ének az óvodában könyv, melyben Kodály kézírásával olvashatjuk a „jó óvónéninek” ajánlást Forrai Katalinnak.

Az emlékkiállítás megszületésében számos személy és intézmény segítette a Tanszék oktatóit. Köszönet illeti elsősorban Forrai Katalin családját, a Vikár családot, különös tekintettel lányára, Vikár Katalinra. Az emlékkiállítás ötletgazdája és lelkes koordinátora *Kismartony Katalin* volt, munkáját *Hegedűsné Tóth Zsuzsanna* számos ötlettel és gyakorlati megoldással támogatta. A közös munkában nagy érdem illeti *Mélykútiné Dietrich Helgát*, az Ének-zenei Tanszék ny. docensét, *Gállné Gróh Ilona* Forrai Katalin díjast, a *Ringató* országos zenei program kidolgozóját, *Pálfalvi Juditot*, a Dékáni Hivatal vezetőjét, és a Tanító- és Óvóképző Kart. A gyűjtemény szakszerű összeállításáért, a képek rekonstruálásáért és elrendezéséért a Kar Vizuális Tanszékének oktatóját, **Gerber Pál** festőművészt megkülönböztetett dicséret és köszönet illeti. Az emlékkiállítás gazdag anyagát önzetlen felajánlásával **Hartyányi Judit** gyarapította, valamint köszönet illeti a táplánszentkereszti Forrai Katalin emlékmúzeumot, a 8. kerületi Napraforgó egyesített Óvoda Csobánc utcai *Várunk rád* Tagóvodáját, és az ELTE TÖK Hagyományörző Alapítványát.

Dr. Szesztay Zsuzsa
ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Ének-zenei Tanszékének adjunktusa